

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN.

Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen.
Maatschappij zonder winstbejag.

TWEEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT.

De leden ontvangen de mededeelingen gratis.
Jaarlijksche bijdrage voor het lidmaatschap :
15 frank.

Redactie : L. Verloot,
Zalmstraat, 69, Gent.
Postcheckrekening 2043,98
P. Luyekx, Gent.

Prijs per n^r: 3 fr.
Abonnementsprijs
buitenland : 4 belg'a's.

Het Eerste Landjuweel van Poppenspelen. (I)

Het Eerste Landjuweel van Poppenspelen had plaats in het Folklore-museum te Gent, van 16 tot 23 Juli 1933.

Het talrijk publiek, dat al de vertooningen van het Eerste Landjuweel van Poppenspelen heeft bijgewoond, zal met genoegen terugzien op hetgeen gedurende dit toernooi gepresteerd werd. Voor de meesten was het eene ware openbaring.

Herinnert U de lotgevallen van de " Drie Disarteurs „ met den " Neus „ als hoofdfiguur, die van den onsterfelijken " Jonker Quichotte en zijn trouwen schildknaap Sancho Panza „, denkt aan " Blauwbaard „, en het onvergetelijke " Pierke „, " De Prinses van Trebizonde „, en haar onversaagden verloofde " den prins van Bretagne „, de wonderlijke reis naar de maan van den Baron en zijn knecht " Pietère „, en de lijdensgeschiedenis van " Genoveva van Brabant „, met den diep filosoferenden nar, zonder nog te spreken van " Smidje Smee „, en zijn listen tegen de duivels, en den oersterken " Scharmantika „, en gij zult moeten bekennen dat

(1) De keurraad bestond uit de volgende leden :

de Heeren J. J. Van Hauwaert, leeraar, lid der Provinciale Tooneelcommissie,

Jan De Raedt, beheerder van het Folklore-museum,

Adolf Woedstad, archivaris der Hoofddredrijkerskamer " De Fonteyne „.

Als toegevoegde leden fungeerden de heeren Julien Boes, conservator van het Folklore-museum en

Clemens Tréfois, beheerder van het Folklore-museum.

Raadsmans was Lodewijk Verloot, sekretaris der Museumcommissie.

het eeuwenoude " Spelleke „ nieuwe banen is opgewandeld (Antwerpen uitgezonderd) en dat het schier onbeholpene van vroeger plaats gemaakt heeft voor een ware kunst, zonder daarom het volksche en in 't bijzonder de folklore uit het oog te verliezen.

De taak van den keurraad is daardoor niet minder lastig geweest, integendeel. De heeren juryleden, met den heer J. J. Van Hauwaert aan het hoofd, verdienen al onzen dank voor de manier, waarop zij zich van hun zware taak hebben gekweten en wij brengen hun hier dan ook een warme hulde.

Dank aan de heeren promotors en medewerkers, vooral aan de heeren Boes en Trefois. Deze laatste verdient ook een bijzondere vermelding voor de puike wijze, waarop hij de uitnoodigingskaarten, den aanplakbrief en vooral de met de hand gekleurde diploma's heeft uitgevoerd.

Het Eerste Landjuweel van Poppenspelen is een waar succes geweest. Elken dag heeft men volk moeten weigeren en iedereen verliet meer dan voldaan ons Museum.

Verslag over de vertooningen.

Zondag 16 Juli 1933 : " POESJE „ der St.-Niklaasplaats, Antwerpen : " *De Drie Disarteurs* „.

Dit gezelschap speelt met groote zware poppen, die door middel van stangen in beweging worden gebracht.

Slechts één persoon spreekt en speelt al de rollen, maar hij behandelt geen poppen, daarvoor zijn er zeven helpers.

De speler Pol Van Bogaert speelt zonder teksten, improviseert.

Een valsche nota is het zien van handen en armen der spelers. Het schijnt, dat het de Antwerpsche manier van spelen is.

Het stuk ging door in Antwerpsch dialect ; vele van de gesproken woorden gingen verloren door de slechte dicie van V. B. Zekere uitdrukkingen, uitroepen en gebaren waren beneden alles.

Het spel zelf is er een van " kloppen en slaan „. Het publiek heeft het stuk niet medegeleefd.

Decors en belichting geheel gewoon. Gebaren bijna geene.

Maandag 17 Juli 1933: " KALLEMOEIE „ Oostende :
" *Wonderlijk Aventura van Jonker Quichotte en zijn schildknaap Sancho Panza* „.

Bij het ophalen van het doek heeft men onmiddellijk een zeer gunstigen indruk. De sobere, moderne schermen zijn goed geborsteld. De accessoires juist gekozen.

Erst en vooral een pluimpje voor de dictie ; geen silbe van het gesprokene gaat verloren.

De scene van Sancho Panza dronken thuiskomend is een ware creatie.

De vrouw van Sancho Panza is het echte type van het knorrige wijf, dat nochtans veel van haar echtgenoot houdt. Jonker Quichotte is zeer goed uitgebeeld en de rol zeer flink gespeeld.

De lichteffecten zijn buitengewoon geslaagd en daarmee ook dient Kallemoeie gelukgewenscht.

De folkloristische zetten en liedjes waren passend en het gesprek liep vlot van stapel.

De onderbreking van de vertooning door een kortsluiting heeft niets van het geheel bedorven.

Door dit tijdverlies kon slechts het tweede bedrijf van 't *Spookkasteel* gespeeld worden. Dit ook werd puik opgevoerd.

Zeer goede vertooning. Het publiek heeft zijne toejuchingen niet gespaard.

Kallemoeie speelt volgens tekst.

Dinsdag 18 Juli 1933, " 'T SPELLEKE VAN DE MUIDE, „ Gent : " *Blauwbaard* „.

Hier hebben wij het ware poppenspel, het vroeger spelleke, dat met den tijd medegegaan is wat den inhoud en den samenhang van het stuk, de verzorging en de accessoires betreft.

Het stuk zelf wordt vlot gespeeld en het Gentsch "Pierke „ wekt gedurig den lachlust. Een weinig minder "charge „ vanwege Pierke zou niet geschaad hebben.

Het spel is zeer goed, de poppen zijn goed in handen en er bestaat ensemble. Nergens langdradigheid, noch gapingen. Groot succes bij het groote en kleine publiek. Zeer flinke voorstelling.

Woensdag 19 Juli 1933 "TOONE„, Brussel : "*La princesse de Trébizonde*„, en "*Een huisgezin in de Marollen*„.

Toone kreeg de toelating het stuk in 't Brusselsch Fransch te spelen daar het, volgens hem, in 't Vlaamsch gespeeld, veel van zijn waarde zou verloren hebben.

Men ziet onmiddellijk, dat men hier voor menschen staat die van het poppenspelen hun eenig beroep maakten. De poppen bewegen met gemak en de tooneelschikking is goed.

't Waaltje als dronkaard verwekt veel lachlust. Goede vertooning.

Donderdag 20 Juli 1933, "ONS SPELLEKEN „, St.-Amandsberg : "*De reis naar de maan* „.

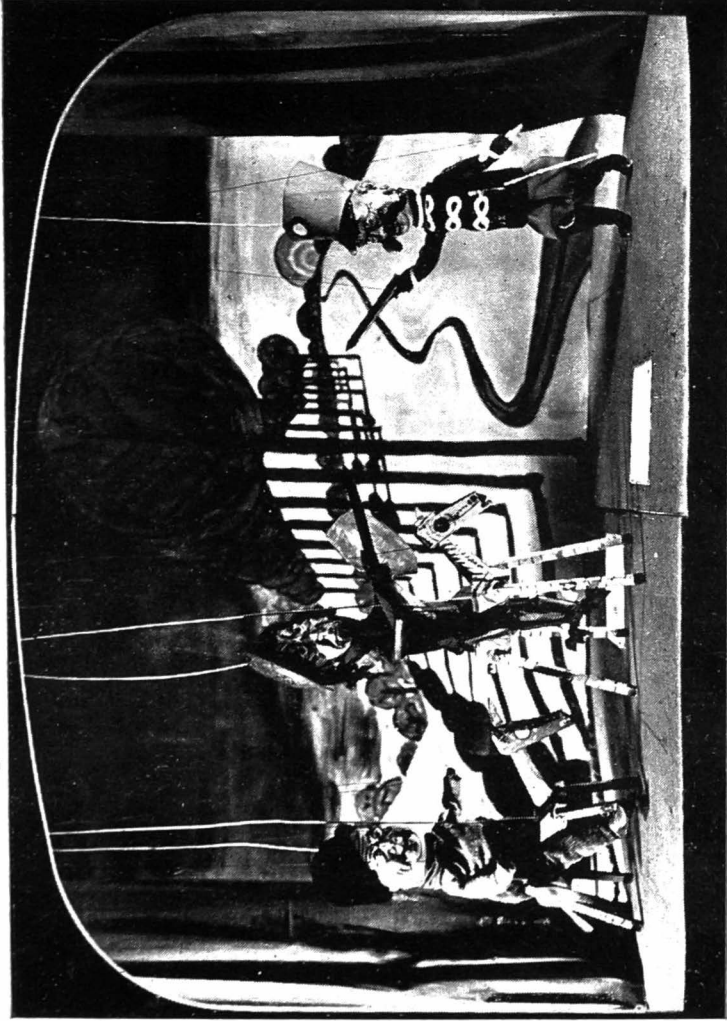
Dit jong gezelschap, zoowel uit oogpunt van bestaan als van ouderdom der spelers, heeft ons verrast. Zij speelden goed, soms zeer goed. De baron is een ware creatie. De ingenieur ietwat te lamleendig en niet heel rolvast.

Het stuk liep echter goed van stapel ; hier en daar misschien wat langdradig.

De scene op de maan wekte veel genoeg op. Als Pietère wat min schreeuwerig zal leeren spreken zal hij een waardig tegenhanger worden van zijn naamgenoot van de "Muide „.

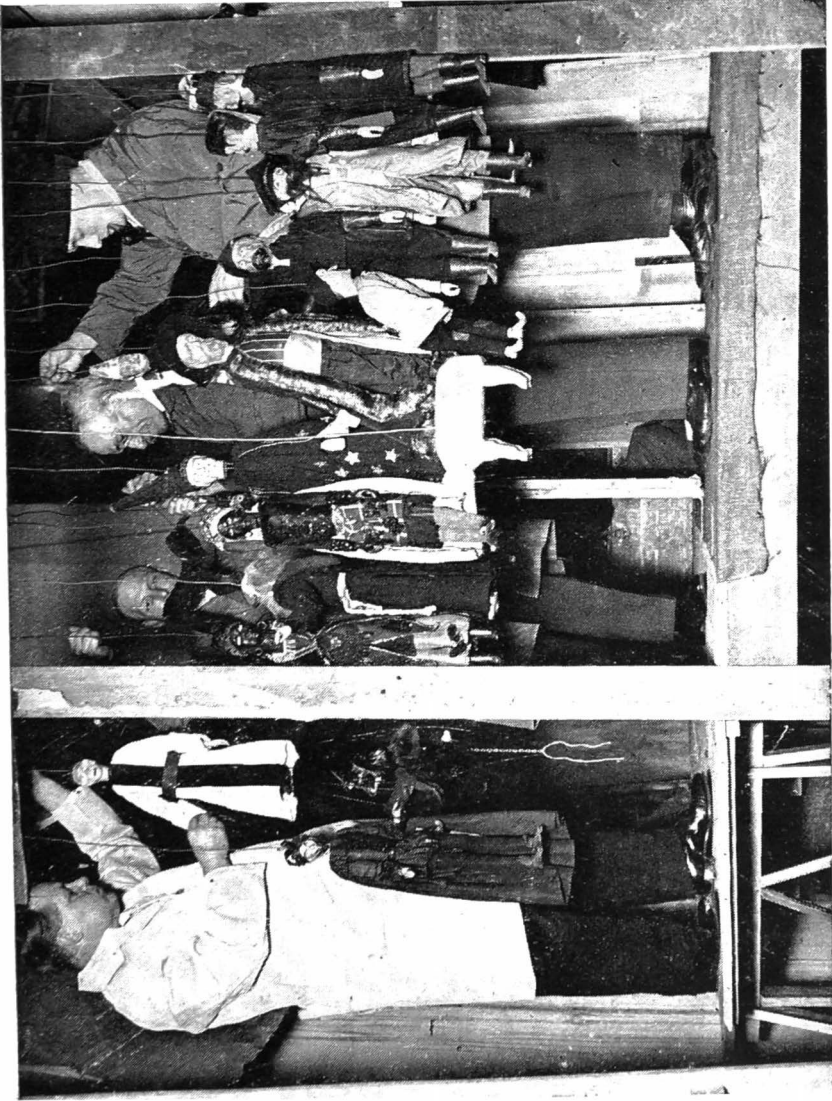
"Ons Spelleken„ speelt zonder tekst. Alles is improvisatie. Goede vertooning.

Kallemeie-Oostende. - Tooneel uit « Jonker Quichotte ».

't Spelleke van de Muide Gent « achter de schermen ».

Vrijdag 21 Juli 1933. " 'T SPELLEKE VAN DE KUIPE, „ Gent : " *Genoveva van Brabant* „.

De proloog door den nar is een zeer goed begin.

Eene eerste opmerking : Wat doen die poppen raar aan met die magere stokjes onder hun lijf. Moeten die misschien beenen verbeelden ?

Waarom ook staan die poppen daar zoo altijd te wippen en te beven ?

De nar, Golo en de kok zijn buitengewoon goed. Waarom de rol van Genoveva niet aan een dame toevertrouwd ? Het geheel zou er veel bij gewonnen hebben... en een der spelers een weinig ontlast zijn.

Zekere scenes zijn zeer goed, andere zijn eerder flauw en dit komt wel voort uit de langdradigheid. Hier en daar zijn gapingen, die kunnen aangevuld, andere deelen kunnen ingekrompen worden.

Schermen en tooneelschikking zijn verzorgd.

Het stuk scheen ons op zekere oogenblikken niet genoeg ingestudeerd, want zekere poppen maakten schier geen bewegingen ; daardoor wist men soms niet goed wie van de personages aan 't spreken was.

Als ensemble een goede vertooning, welke zeer goed kon zijn zonder de hierboven vermelde fouten.

Beslissing van de jury :

Eereprijs : winnaar van den beker van het Eerste Landjuweel van Poppenspelen : *Kallemoeie*, van Oostende.

1^e Prijs : 't *Spelleke van de Muide*, van Gent.

2^e Prijs : *Ons Spelleken*, van St.-Amandsberg.

3^e Prijs : 't *Spelleke van de Kuipe*, van Gent.

4^e Prijs : *Poesje der St.-Niklaasplaats*, van Antwerpen en *Toone*, van Brussel.

Kallemoeie, van Oostende, als winnaar, besloot, op Zondag 23 Juli, het tornooi met een galavertooning, bestaande uit " *Scharmantika* „ en " *Smidje Smee* „.

De Sekretaris der Museumcommissie,
L. Verlodt.

Het geheim van de " macaronkasse ".

Sinds lang is ons werkje " Stielkens zonder name „ in bewerking, doch het geraakt niet ten einde bij gebrek aan tijd; maar een bezoek gebracht aan het Museum van Fölklore gaf ons opnieuw een spoorslag om " het geheim van de macaronkasse „ te beschrijven en wel nu eerst en vooral, daar wij aan 't *spekkewinkelken* zoo een speeltuig vonden staan.

Wij willen hier niet de geldelijke bijverdienste er van laten uitschijnen, doch enkel maar den loozen kant der uitbuiting er van bekend maken, wat eens te meer bewijzen zal dat de spreuk " ieder is in zijn ambacht dief „ van kracht blijft.

Zooals het draaiberd van 't speeltuig — of waagspel — het aanwijst, is het ronde vlak, van het middelpunt — of spil — uitgaande, verdeeld in twaalf gelijke deelen. Het vormt eene roos. Deze deelen in heldere opvolgenlijke kleuren — rood-, blauw-, witgeschilderd, — vallen eerst in het oog, daar zij een grooter veld beslaan dan de kleine min heldere kleuren — groen, geel, zwart — en die als 't ware, puntvormig tusschen de groote geduwd zitten. Het is dan heel aannemelijk dat de speler de voorkeur geeft, in 't raden, aan de " groote „, meegesleept door zichtbedrog, alhoewel de afstand tusschen de spijkers voor al de kleuren dezelfde is. Dit is dus eene *eerste aanwinst* voor den man met de *macaronkasse*.

Maar 't is niet al. Hij weet dat de meeste menschen *rechts* zijn en bijgevolg met de rechterhand den draaijil links-op zullen doen draaien en hij heeft daar nut uitgetrokken. Dus *tweede aanwinst* voor hem.

Nu moet gezegd dat op de scheidslijn van iedere kleur de spijkers aangebracht zijn omtrent tien millimeter afstand van de cirkelgrens. Doch, niet één speler merkt op dat die spijkers niet al te symmetrisch op hunne goede plaats aangebracht werden. Zie maar naar de spijkers, die aan hunne linkerzijde de " groote „ hebben, en rechts de " kleine „ ; deze spijkers zijn opzettelijk dichter naar het middelpunt

der as geplaatst. En waarom? Doodeenvoudig, omdat de hoornachtige baleinen naald van den draaipeijl, van links naar rechts rondzvierend en weder van dàar terug aankomen moet, bij het stilvallen, den vooruitstaanden spijker niet zou doorgletsen om op de "grootte „ te komen stil houden, maar wel zou blijven voor dien spijker stoppen om op de "kleine „ te blijven staan!

De looze trek der plaatsing van de spijkers *is eene derde aanwinst* voor den man met de *macaronkasse*.

En wat is het gevolg dezer drievoudige aanwinst? Dat de speler op de 10 maal, negen keeren de partij verliest!

En laat ons nu veronderstellen dat de speler door middel van de *linkerhand* den draaipeijl rechts-op de vlucht laat nemen, dan keeren de kansen, het tegenovergestelde gebeurt — en de speler wint!

Beweren zullen wij niet dat dit zoo *altijd* gebeuren zal, doch de kansen zijn daartoe zeer groot.

Beproof het maar, gij zult het ondervinden maar . . . . vertel het niet voort!

Emiel Andelhof.

Spotnamen op Steden en Dorpen,

voorkomende in

« DE VERSTOOTEN EZEL », Antwerpen, druk. J. E. Buschmann, 1918, vol. gr. 4°, 109 pag.

I. De ezels van Aulne.

Indien we *J. Th. De Raadt* (1) gelooven mogen, zou de aloude Abdij van Aulne, op 't grondgebied van Gozée, in Henegouwen gelegen, destijds aanleiding gegeven hebben tot een gehucht, waarvan de bewoners *les ânes of baudets* genoemd werden, door een zinspeling op den naam van het Klooster. Dat schijnt ons tamelijk duister en 't is verder te veronderstellen dat die lui hunnen spotnaam verwierven, door dat zij waarschijnlijk den dienst van lastdieren ten profijte van 't Klooster uitoefenden.

---

(1) *Les Sobriquets des Communes Belges*, éd. C. Baune, 1904, p. 286.

2. Bassevelde'sche ezels.

J. Th. De Raadt, Op. cit. pag., 289, erkent niet te weten waarom de ingeborenen van Bassevelde, ezels genoemd worden. Wij weten het eveneens niet.

3. Les Baudets de Bertrix.

Zelfde schrijver, eod. op., pag. 159, vermeldt dat de inboorlingen van *Bertrix* (Luxemburg), den spotnaam dragen van *les baudets de Bertrix*, en dat men in die streek zegt van de menschen, die zich door zekere zoogezegde ezelsgebreken kenschetsen : *Il est digne d'appartenir à l'Académie de Bertrix*.

Die lui van *Bertrix*, volgens *Taudel* (1), zegt de schrijver, zouden hunnen spotnaam te wijten hebben aan zekere eigenzinnigheid, die hen kenmerkt.

Ter gelegenheid van elk feest, wordt aldaar eene *Chanson des baudets* gezongen, dat iemand dier streek zich schamen zou niet te kennen ! Er bestaat aldaar ook nog een ander lied — zeer oud — betiteld *La Bertryate*, uit negen coupletten samengesteld.

4. Binche, pays des Baudets.

't Zelfde werk, bl. 69, leert ons, dat nog zoo lang niet geleden, de landlieden van rondom *Binche* aldaar hunne waren ter markt brachten op ezels-rug of bij ezels-gespan, en dat het groote getal dezer dieren aldaar, de streek *le pays des baudets* heeft doen benoemen.

5. Biron, gehucht van Barvaux, bij Durbuy (Luxemburg). Ezels woonplaats. (2)

Waarom zouden wel de inwoners van *Biron* voor ezels doorgaan ?

6. Bisseghem.

Eenvoudige menschen oord.

De inboorlingen van *Bisseghem* schijnen, met min of meer goede reden, zeer eenvoudig te zijn, men noemt ze de *Ezels van Bisseghem* (3)

Wat wordt er niet van verteld ?

(1) *Les Communes Luxembourgeoises*. VIII. pag. 862.

(2-3) *De Raadt* — *Sobriquets*, bl. 295.

Op zekeren dag vroeg de pastoor aan 'nen jongen van daar, of God overal was. Ja, antwoordde deze, doch niet te Bisseghem . . . . *daar en is geen plaats!*

't Schijnt zelfs, dat het daar nog al dikwijls gebeurt, dat het . . . . *geen weer is* (1). Bisseghem wordt ook de *ezels-parochie* genoemd. (2)

7. Bray (Henegouwen), d'ezels streek.

Indien men *De Raadt. Op. cit., blz. 145*, gelooven moet, zouden de ezels van Bray, niets dan ezels zijn, zonder beroep te kunnen maken op eenige begaafdheid of wetenschap; er bestaat bij hen geene . . . . Academie!

8. Bree's Haas- en Lang-Ooren.

Indien Bree's inboorlingen *haas-ooren* of *lang-ooren* betiteld worden, zou het zijn, omdat voor vele jaren een jager, denkende dat hij met eenen haas te doen had, eenen ezels, wiens ooren hij boven het koren zag uitsteken, gedood had. (3)

9. De Agneu of Asinari (4) van Court (prov. Luik).

Lijk al de inboorlingen der Ardennen worden die van Court alzo genoemd, wellicht door het huidig en vroeger gebruik van menigvuldige ezels. (Mededeeling van den heer Dr Jorissenne). (5)

In de Ardennen, het bergland bij uitstek, moesten bij voorkeur — vroeger zeker — de ezels, als lastdieren, fellen dienst bewijzen.

10. De Ezels van Cuerne (Vlaanderen).

Overigens ziehier, volgens ter plaatse ingewonnen inlichtingen, den oorsprong der benaming *de Ezels van Cuerne*.

Voor ettelijke jaren had de pastoor der parochie, die zich met Aschwoensdag op reis had moeten begeven, den koster den last opgelegd dien dag de *Kruiskens* aan de geloovigen te geven, hem wel aanbevelende niet te vergeten, bij iedere kruiskenuitreiking den geloovigen te zeggen: *Pulvis es et in*

---

(1) *De Raadt* — Sobriquets 295,

(2) Bij ons wordt dat ook gezegd, in den zin van uitermate slecht weer.

(3) 't Zelfde wordt ook verteld van die van *Bertrix*.

(4-5) *De Raadt*. — Sobriquets, pag. 319.

pulverem reverteris. De koster, een weinig onthutst en dit Latijn niet kunnende onthouden, had zich door den pastoor hooren toesnauwen : *Ge zijt ezel en gij zult ezel sterven*.

Bij de uitreiking der kruiskens gebruikte de slimme koster, die gedacht had dat het Vlaamsch de vertaling van 't Latijn was, de Vlaamsche zinsnee in plaats van de Latijnsche.

't Zou dus aan hunnen Koster zijn, dat de lui van Cuerne hunne benaming van *Ezels van Cuerne* te danken hebben ; spijtig, dat ons de namen van dien pastoor en diens koster niet toegekomen zijn.

Het is niet te verwonderen dat bij zulke gebeurtenis Cuerne den toenaam van *Ezelsparochie* verwierf.

Volgens *Rond den Heerd*, van 12 April 1888 (1), worden de *Ezels van Kuren* ook *Langooren van Kuren* genoemd.

11. Esemaal of Ezels allemaal.

De gelijkkluidendheid van den naam dezer gemeente alleen, zoo het schijnt (2), gaf aanleiding tot dezen spotnaam *Ezels allemaal*, aan diens inboorlingen gegeven.

12. Bourriquets de Gembloux.

Zonder meer, zegt De Raadt, op. cit., *Les habitants de Gembloux sont des Bourriquets !*

Doch op bl. 474 van 't zelfde werk, lezen wij met genoegen dat men van de inwoners van Gembloux ook zegt : *C'est one du pai de Bon Dié Djiblou* of Dat is er een van 't land van Ons Heere van Gembloux, uit reden, schijnt het, van eenen "bermhertigen God „ — *Dieu de pitié* — die in de rechterbeuk bestaat der Abbatiale Kerk der stad, en die daar zeer vereerd wordt.

In 't gehucht *Tout lui faut* onder Braine-l'Alleud, wordt er in eene Kapel eenen *Dieu de pitié* bewaard, voortkomende uit de oude Abdij van Gembloux. Op de Kapelle leest men : *Icy repose Dieu Gyblou*. (3)

---

(1) *De Raadt*, *Sobriquets*, pag. 148, waar de schrijver daarover ook *Winkler*, bl. 74, aanzet te raadplegen.

(2) *De Raadt*, *Sobriquets*, pag. 332.

(3) Volgens eene mededeeling van den heer Léon Pirsoul, *De Raadt*, op. cit., pag. 474.

De inboorlingen van Gembloux hebben hunnen toenaam wellicht te danken aan den dienst door hunne voorzaten aan de oude Abdij van Gembloux bewezen. Zij zijn te rangschikken onder de *humiliores*, gelijk die van Aulne.

't Verwondert alzoo niet dat er voor hen een *Dieu de pitié* bestond.

13. Baudets de Givry.

Een groot aantal ezels werd door de bewoners van Givry gebruikt, om hunne waren te Bergen ter markt te brengen. Die dikwijls vernieuwde voorbijtocht dertalrijke ezelsrijen, gold de lieden van Givry den spotnaam van baudets.

Wij zagen reeds, dat de landlieden van rondom Binche, om dezelfde reden, denzelfden spotnaam verwierven.

14. Les Hannutois.

De inwoners der omliggende gemeenten van Hannut, in weinig vriendelijke betrekkingen verkeerende met degenen dier laatste plaats, hebben heel geestig gevonden deze *les ânes hutois* (*Hannutois*) te doopen! (1). Als calembour is dit niet slecht.

15. Hyon's ezels.

Les ânes d'Hyon, zoo betitelt men te Bergen de inboorlingen van Hyon in Henegouwen. (2)

Meer dan waarschijnlijk verwierven zij dien spotnaam om dezelfde reden als die van Binche en Givry.

16. Jeneffe's ezels.

De gemeente Jeneffe, prov. Luik, Kanton Hollogne-aux-Pierres, wordt *le pai des agnes* en hare inwoners *agnes de Gneffe* genoemd (3), wellicht om dezelfde reden als die van Court. Zie supra.

17. Kain, pays des Baudets.

Baudets de Kain, Baudets de Binche, Baudets de Givry, op de inboorlingen dier gemeenten toegepast, komen alle uit dezelfde bron. Men zie wat wij zeiden aangaande die plaatsen.

---

(1) *De Raadt*, Sobriquets, pag. 162.

(2) " Sobriquets, pag. 169.

(3) " Sobriquets, pag. 368.

18. De ezels van Marienburg.

Zij dagteekenen slechts van voor 70 jaren ! Ja.

Op 1 April, — lach niet, lezer — 1848, op zekeren avond tijdens de belegering van het stadje, had de vermoeide bezetting, na een fel bewogen dag, zich zekere rust toegelaten. Bij maneschemering ontdekte de wacht, nabij de verdedigingswerken der omheining, zekere vormen die tusschen 't gewas voortgelopen.

Op den kreet, twee-, driemaal hernieuwd van *Qui-vive*, geen antwoord ! Pan ! - Pan ! — De wacht vuurde zonder aarzelen. 's Anderendaags keek men uit om de dooden op te rapen of de gekwetste spionnen gevangen te nemen.

Vier arme ezels, toebehoorende aan boterkooplui van Olloy, in den dag door het afvuren der geweren verschrikt en op de vlucht gegaan, waren 's avonds in een distelplek, nabij de muren van Marienburg, de slachtoffers geworden der verschrikte wacht van dit stadje ! ! (1)

19. De ezels van Mesnil-l'Evêque en dezès gehucht Stocquoit.

De reden, om dewelke de inboorlingen van Mesnil-l'Evêque hunnen spotnaam van *ezels* verworven, is dezelfde als degene voor dewelke die van Binche, Givry, Hyon en Kaia alzoó betiteld worden. (2)

Tal van kleine handelaars aldaar wonende gaan hunne waren, bij ezelsgespan, elders aan den man brengen.

20. Montegnée en zijn ezels.

Waatom men de inboorlingen van Montegnée *les agnes di Montgneië* (3) betitelt, onderschepten wij niet. Daar zij uit oorzaak der bergachtige streek die zij bewonen, ook *montagnards*, calembour, die zijnen oorsprong in den naam der gemeente vindt, genoemd worden, is het te veronderstellen dat het gebruik door hen van ezels om langs die lastige rotsbergen hunne waren elders aan den man te brengen, hun hunnen spotnaam van *les agnes de Montgneië* verwierf.

(1) *De Raadt*, Sobriquets, pag. 185.

(2) " Sobriquets, pag. 97.

(3) " Sobriquets, pag. 194.499.

21. Les Baudets d'Orcy.

Orcy, in Henegouwen, is eene kleine gemeente nabij Doornik gelegen, waarvan de moeshovenieren hunne groenten ter markt dier stad door middel van ezels aanbrengen. Daaruit spruit voort dat Orcy's inboorlingen *les Baudets d'Orcy* bititeld werden. (1)

22. St.-Job en de Ezel zonder Kop.

In 't gehucht van St.-Job, onder Ukkel, bij Brussel, zingt men :

En we rijden naar St.-Job
Op 'nen ezel, op 'nen ezel,
En we rijden naar St.-Job
Op 'nen ezel zonder kop.

De inboorling van dit gehucht betitelt men *'nen ezel zonder kop*. (2) Niettegenstaande dat St.-Job aldaar voor de zieke varkens aanroepen wordt, en dat landlieden uit die streek hem voor zichzelf vereeren, is het niettemin te veronderstellen, dat de oorsprong van dien *ezel zonder kop* iets onopgepeurd in heeft. Inderdaad, destijds hier te Antwerpen, bestond er een Kapelleke van St.-Job, op den Dam, en de Kermis van St.-Job, die in 't midden van den Zomer viel, indien de herinneringen onzer jonge jaren juist zijn, werd door eene groote menigte gevolgd. En wat werd er aldaar, op den tocht naar 't Kapelleken, niet gezongen :

En we rijden naar St.-Job
Op 'nen ezel, op 'nen ezel.....

Het was niet alleen te St.-Job, onder Ukkel, maar hier ook, dat die *ezel zonder kop* bezongen werd ; het is moeilijk aan te nemen, dat het alleen om het rijm van " *St.-Job* „ men *den Ezel zonder Kop*, hier en elders zou aangenomen hebben.

23. Schaarbeeksche Ezels.

Wie kent de *ezels van Schaarbeek niet* ? Hun faam is aller-
verst verspreid. Zij, die zoo interessant schenen, hebben
hunne aanduiding te danken, zooals die van Binche, Givry,
Kain en andere, aan het benuttigen van ezels door de inwo-
ners dier gemeenten tot het elders vervoeren hunner waren.

(1) *De Raadt*, Sobriquets, pag. 206.

(2) " Sobriquets, pag. 421.

Wanneer de Brusselaars degenen van Schaarbeek daarom voor ezels uitmaakten, namen deze het lachend op ; hunne spitsvondigheid dreef hen aan zich te roemen van 't ezelsland te zijn, enz. De faam deed de rest. Wat is niet al op touw gezet om de *Ezels van Schaarbeek* in 't daglicht te zetten (1) ?

24. Stambruges, Pays des Baudets.

Stambruges, arrondissement Ath, in Henegouwen, is aldaar een soort concurrent van Schaarbeek. Het is nogmaals het benuttigen door de bewoners van Stambruges van ezels als lastdieren, die den naam en de faam van Stambruges als *pays des Baudets* maakte. (2)

25. Wenduïne en Lisseweghe, ezelspaal.

Wenduïne en Lisseweghe en hunne bewoners worden respectief *ezelspays* (3) of *ezelstreek en ezelboeren* genoemd.

De oorsprong dier benamingen is nogmaals dezelfde als degene ingeroepen voor Schaarbeek, Stambruges, enz. (4)

26. Oevel's kwezels en ezels.

Voor wie zich aan 't dansen interesseert, of zelfs aan kwezels, zij hier gezegd, dat volgens "*Ons Volksleven*," in de Kempen veel kwezels zijn en dat deze — volgens 't liedje dat er gezongen wordt — er tijdens de kermis met ezels (5) dansen. (6)

t' Oevel zijn er zoo veel kwezels
Dat als t' Oevel kermis is,
Dan dansen ze met ezels !

EZELS' EUVELDADEN.

Uit de legenden onzer Vaderlandsche Geschiedenis geput.

I. Bilsen.

Het stadje Bilsen, omtrent Maastricht, gaf destijds met vier poorten op het omliggende uit : de Hasseltsche poort, de Tongersche poort, de Maastrichtsche en de Kempische

---

(1) *De Raadt*, Sobriquets, pag. 23, 32, 79, 222, 229, 250.

(2) " Sobriquets, pag. 115.

(3) Wordt *ezelspaai* uitgesproken.

(4) *De Raadt*, Sobriquets, pag. 64.

(5) Er wordt niet gezegd vanwaar.

(6) *De Raadt*, Sobriquets, pag. 203.

poort. Op zekeren dag belegerd, moest Bilsen de poorten sluiten. Geen ijzeren grendels voor handen hebbende gebruikten Bilsen's inwoners peeën, pooten of wortelen, zooals men 't heeten wil, om de stadspoorten te sluiten. (1)

2. Binche.

Zich uit geldnood op zekeren dag genoodzaakt gevonden hebbend tot hulpmiddelen hunne toevlucht te nemen voor het sluiten der poorten hunner stad, tijdens dezer belegering door Fransche soldaten, hadden de inwoners van Binche niets beters gevonden dan als ijzeren grendels eenvoudige peeën te gebruiken.

3. Ninove.

Uit nood en bij gebrek aan wat anders, hadden op zekeren dag de Ninovieten, heldhaftig tot den dood, de sloten hunner stadspoorten met peeën, bij wijze van grendel, toegemaakt. (3)

4. Gulik.

Hetzelfde wordt verteld van Gulik. Wij hoeven hier nochtans bij te voegen dat dit feit geloochend is geworden. (4)

P. Van den Broeck.
Hamme.

---

(2) *De Raadt*, Sobriquets, pag. 294.

(1) " Sobriquets, pag. 69.

(2) " Sobriquets, pag. 44.

(3) " Sobriquets, pag. 294.

Reklame en Folklore.

Onder een verzameling volksliedjes uit de 19^e eeuw, troffen we op een los blaadje het volgend St.-Niklaasliedje aan, waarvan de eerste strofe in het Gentsche nog steeds gezongen wordt. Blijkbaar heeft het dienst gedaan als reklame voor een koek- en spekkenbakker van de Gentsche volkswijk bij uitnemendheid, de Muide. In de laatste strofe van het lied, dat eigenlijk samengeflanst is uit verschillende liederen (de titel luidt trouwens " St.-Niklaas-Liedjes „) is er spraak van de Terneuzenlaan. (n° 24¹⁵).

P. D. K.

St.-Niklaas-Liedjes.

St.-Niklaas, den heiligen man,
Mée zijnen besten tabbaard aan,
Hij rijdt daarmée naar Amsterdam,
Van Amsterdam naar Spanje,
Om appelkens van Oranje,
Om peerkens van Condé-Condé,
St.-Niklaas brengt mij veel goeds mée !!!

St.-Niklaas verheven, verheven,
Wilt mij indachtig zijn,
En mij maar vele geven, ja geven,
Van suiker en massepijn,
Legget in mijn schoentje, mijn schoentje,
En al dat er niet in en kan,
Bindt het er mée een koordeken aan,
Braven St.-Niklaas.

De Stijte Kinders.

St.-Niklaas lag onder de bank,
Hij liet een schete zes ellen lang,
Zes ellen wel gemeten,
St.-Niklaas hé d'in zijn broek gescheten.

De Zoete Kinders.

Ten es nie waar! St.-Niklaas, braven Klaas.

St.-Niklaas, den heiligen man,
Es op den Ternuzenlaan, 24¹⁵, blijven staan,
Mée alle soorten van spekken,
Extra om aan te lekken,
En gheele goeije koeken,
Gaa ze daar maar gaan zoeken,
En ge moet het voorts vertellen,
Dan z'ons daar goed bestellen,
Naar alles waar ons hertje naar lust,
En daarvan krijgde geen en dust.
Bravo ! braven St.-Niklaas.

Zottegemsche Driekoningen-liederen.

Hierbij nog enkele driekoningenliederen uit 't Zottegemsche als aanvulsel bij die vroeger in " Oostvlaamsche Zanten " verschenen.

A. O nacht.

1.

O nacht, o blijde nacht, (bis)
O nacht van wonderheden ;
Messias lang verwacht (bis)
komt nu tot ons getreden
te Betlehem in eenen stal,
Waar Maria voor ons al
gebaard heeft een klein kind (bis)
in fellen kouden wind. (bis)

2.

Sint-Jozef heeft met vlijt (bis)
al voor dien grooten koning
een kribbeken bereid (bis)
al in een beesten-woning.
Drij koningen kwamen van ver
gereisd met eene ster ;
zij hebben met ootmoed (bis)
het Kindeken Gods gegroet. (bis)

B. Kerstliedje.

1.

Wat is er te doen
zoo vroeg in 't seizoen, (bis)
dat al die boomkens
daar staan in 't groen. (bis)

2.

Een kindje geboren
al in eenen stal, (bis)
en 't is er den Heere
al van ons al. (bis)

3.

Het heeft er twee oogskens
zoo zwart als laget, (bis)
en twee blonde krullekens
dat staat zoo net. (bis)

4.

Het eet uit de panne
't En maakt hem niet vuil, (bis)
En 't viel op de steenen
't En had geen buil! (bis).

Dit laatste liedje zou zelfs, naar men vertelt, een 60 jaar geleden eens in de kerk van Strypen gezongen geweest zijn op Kerstdag.

O. Coessens-Debrez.

De Vogel en de Visch. (In de Maneschin).

Variante op "DE VOGEL EN DE VISCH", (epos), zie n° 6 van Oostvlaamsche Zanten, 7ⁿ Jaargang, November 1932, blz. 92.

1. Hier is 't kort en daar is 't lang
Daar is de snijder met zijn bank
En 't kort en 't lang } bis
En de snijder met zijn bank.

Refrein.

Hoep zeit hij Karel
Zoo voeren wij den wagen
Hier is de vogel (driemaal)
Hier is de visch die bedriegelijk is
Hier is de visch die bedriegelijk is.

2. Hier is de zon en daar is de maan
En daar is de kraaiende haan
En de zon en de maan } bis
En de kraaiende haan.

Refrein.

3. Hier is de lepel en daar is 't fourchet
En de telloore zonder vet
En de lepel en 't fourchet } bis
En de telloore zonder vet.

Refrein.

4. Hier is het huis en daar is het dak
En hier is dat manneke dat kakt
En het huis en het dak } bis
En het manneke dat kakt.

Refrein.

5. Hier is den haat en daar is den nijd
En daar is het wijveken dat brijt
En den haat en den nijd } bis
En het wijveken dat brijt.

Refrein.

6. Hier is het sloop en daar is de mast
En daar is de vrouw en haren gast
En het sloop en den mast } bis
En de vrouw en haren gast.

Refrein.

7. Hier is de sprang en daar is de gaai
En daar is de vliegende kraai
En de sprang en de gaai } bis
En de vliegende kraai.

Refrein.

8. Hier is de venster en daar is de deur
En daar p... de man er veur
En de venster en de deur } bis
En de man p... er veur.

Refrein.

9. Hier is de kat en daar is de muis
En daar kraakt de aap zijn luis

En de kat en de muis
En de aap kraakt zijn luis. } bis

Refrein.

10. Hier is de tafel en daar is de stoel
En daar is den zanger zijn smoel

En de tafel en de stoel
En de zanger zijn smoel. } bis

Refrein.

Ingezonden door M. Stepman. (Evergem.)

Holderdebolder.

Over de uitdrukking *Holderdebolder*, zie Oostvlaamse Zanten, II-41, III-24 en V-69.

In de *Gecombineerde Geldersche en Zuid-Hollandsche Bladen* van 11 Juni 1930 (derde blad) lezen we volgend aftelrijmpje uit Hedel :

Upke, dupke, ringele supke
Upke, dupke, knol !

In Gerdingen bij Bree heeft men het volgende :

lpke, dipke, rebenzipke
lpke, dipke, knol !

Men vergelijk de beide rijmpjes en vergeet niet dat Gerdingen in een "ontrondingsgebied", ligt, d. w. z. dat in de dialecten de klank *u* als *i* uitgesproken wordt.

Wie zal *stelselmatig* de verschillende varianten van de uitdrukking *Holderdebolder* voor al de Germaansche taalstreken eens opteekenen ?

A. H. Van Dyck.

Algemeene Vergadering van 12 November 1933.

Lokaal : Auditorium van het Hooger Instituut voor
Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde, Gent

Agenda :

1. Openingsrede van den Voorzitter.
2. Jaarverslagen van den Sekretaris, van den Penningmeester en van den Conservator. Begrooting 1934.
3. Verkiezing van vijf beheerders in vervanging van de H.H. Prof. Dr. P. De Keyser, J. De Raedt, P. Luyckx, Dr. G. Thiry en Ad. Woedstad, uittredend en herkiesbaar.
4. Voordracht met lichtbeelden door den heer C. Tréfois : Folkloristische beschouwingen over den Draak van het Belfort.

De vergadering werd geopend te 9.45 u. onder het voorzitterschap van Prof. Dr. P. De Keyser, die een woord van welkom richtte tot de vergadering en handelde over de Folklore van de Voornamen. (zie volgend artikel).

Daarna kwam de beurt aan de verslaggevers van het bestuur van den Bond.

De afwezigheid van den Sekretaris, den Heer F. Van Es, is oorzaak dat het verslag van den Sekretaris door een korte samenvatting van de werkzaamheden van het afgelopen jaar door den Voorzitter wordt vervangen. Maar vooraleer de lezing ervan aan te vangen, houdt de Voorzitter eraan eenige woorden van welgemeenden dank voor te lezen aan het adres van den Heer Van Es, die als Sekretaris van den Bond en als Redakteur van ons Bondsorgaan : Oostvlaamsche Zanten, ontslag neemt.

Vriend Van Es heeft zich, ten onrechte, verplicht geacht, afwezig te zijn.

Waarde Vriend Van Es,

Er zijn omstandigheden in het leven, dat een mensch getroffen door het noodlot, het hoofd buigt en zucht : " Ik kan niet meer ! „ Ook U heeft het noodlot getroffen onder den vorm van een verplaatsing van ambtsbedrijvigheid, door de Regeering voltrokken uit hoofde van bezuiniging. Zulk een verplaatsing kan hard vallen na schier twintigjarigen dienst in het Middelbaar Onderwijs, vooral, waar het, in Uw geval, een oud-strijder betrof, die aan den Yzer en in Congo een deel van zijn gezondheid heeft gelaten. We begrijpen dat het U hard heeft gevallen het gezellige, vertrouwde Aalst te verlaten en Uw prettigen werkkring aldaar, maar kom, een strijder zooals U kan wel eens het hoofd buigen, maar het hoofd *blijven* buigen, niet. Ook waar U nu zijt, te Sint-Niklaas, is er belangwekkend werk te doen. We weten dat Uw taak bijzonder zwaar is in Uw nieuwen werkkring, maar we weten ook dat na een zwaar begin verlichting van de dagelijksche taak niet uitgesloten is, dat verbetering van Uw positie tot de mogelijkheden van morgen behoort. Indien we dan, na Uw herhaald en heftig aandringen, Uw ontslag als sekretaris hebben aanvaard, dan is het in de vaste hoop dat we U daardoor momenteel een vriendendienst bewezen en tevens dat we op U mogen blijven rekenen in een niet al te ver verwijderde toekomst.

Gij, Waarde Vriend Van Es, die de vader zijt van onzen nog jongen Bond, want gij hebt immers het initiatief tot de stichting van den Bond genomen, kunt den Bond niet missen, evenmin als wij U als model-sekretaris. De Bond is Uw kind en zijn voorspoedige groei is grootendeels aan Uwe zorgen te danken. Gij, die een geboren folklorist zijt, want men wordt folklorist geboren, zooals men dichter geboren wordt (*nascitur, non fit*), zult als ouwe getrouwe stuurman bij ons aan boord terugkeeren.

We laten U trouwens niet los en, om U dagelijks te herinneren aan Uwe plichten tegenover den Bond, hebben Uwe vrienden U bij deze gelegenheid willen bedenken met een huiselijk cadeau, *een tinnen Schenkbord met opschrift*, dat het eerste produkt is uit onzen laatst ingerichten " stand „

van het Museum van Folklore, dat U hebt helpen inrichten : de Oud-Gentsche Tinnegieterswinkel, die door zijn verkoopbare tinnen " souvenirs „ de faam van ons Gentsch Folkloremuseum zal helpen hooghouden.

Waarde Vriend, al zijt U bij deze hulde afwezig door een onwederroepelijk, maar tijdelijk, besluit, wij, Uwe vrienden, in algemeene vergadering van den Bond vereenigd, hebben den troost dat U onze dankbare huldewoorden in " Oostvlaamsche Zanten „ zult lezen. We wenschen U veel moed toe in de vervulling van Uw taak en in de spoedige hervatting van Uw roeping als folklorist !

Na deze woorden besloot de algemeene vergadering aan den ontslagnemenden Sekretaris een bedankingschrijven te richten en, op voorstel van het Bestuur, hem het eeresekretariaat aan te bieden.

Samenvatting der Werkzaamheden van het jaar 1933.

Het bestuur van den Bond hield, zooals in het verleden, regelmatig zijn maandelijksche bestuurszittingen in den zetel van den Bond : Abrahamstraat, 13, Gent.

Verschillende punten werden besproken in verband met de opzoekingen van den h^r C. Tréfois in de provincie en de uitgaven van den Bond. Kwamen klaar :

1. De Plattegrondsvormen van de zoogen. " Frankische Boerderijtypen en hun geografische verspreiding in ons Land „, door C. Tréfois ;

2. Het Register op Gabr. Celis " Volkskundig Kalender voor het Vlaamsche Land „, door Dr F. M. Olbrechts.

Door de zorgen van den sekretaris, F. Van Es,, verschenen de " Oostvlaamsche Zanten „ regelmatig tot Juli-Augustus 1933. Het nog te verschijnen nummer zal een dubbel nummer zijn, waarin het verslag van de Algemeene Vergadering zal worden opgenomen. Op de laatste bestuursvergadering werd overwogen, door het ontslag van onzen sekretaris-redakteur, een nieuwe reeks, in eenigszins grooter formaat, van ons tijdschrift uit te geven. Daardoor hopen de redakteurs-

bestuursleden : de h. h. Prof. Dr. De Keyser, Cl. Tréfois en J. Boes een ruimer publiek en derhalve een grooter aanwinst van leden te bereiken.

Daar de Commissie van het Museum van Folklore een afzonderlijk organisme is, maar nochtans door talrijke banden met den Bond is vergroeid, wordt hier geen verslag gegeven van haar werking. Nochtans kan hier niet gezwegen worden over het schitterend geslaagde 1e Landjuweel voor Vlaamsche Poppenspelen, waarvan elders wordt gesproken en over de rij niet minder goed gelukte vertooningen van " spellekens „.

Niet minder aangenaam dan de vorige jaren zijn de folkloristische uitstapjes geweest, door den Bond ingericht onder leiding van den h^r Cl. Tréfois. Ze hadden achtereenvolgens plaats :

1. Op 2 Juli : Doornik (met bezoek aan Ronse en met beklimming van den Mont-St.-Aubert), bezoek aan de stad Doornik en hare prachtige omgeving.

Heerlijke reis.

2. Op 30 Juli : Zeeland en Walcheren. Overtocht naar Vlissingen. Bezoek aan Middelburg en Goes. Overschoon Zuid-Beveland. Terugkomst over Antwerpen. (Bezoek).

3. Op 3 September : Fransch-Vlaanderen, Rijsel (Museum van Schoone Kunsten). Kasselberg (150 m.), bezoek aan het Museum van Folklore en aan de merkwaardigheden van het kleine stadje. Winoxbergen, bezoek. Dwars door de Moeren (het Moerland), Veurne, Nieupoort, Oostende. Overheerlijke reis.

Het afgelopen jaar is dus voor de bestuursleden en voor de " werkende „ leden een welgevuld folkloristisch jaar geweest. Evenmin als welke vereeniging ook kan de Bond zich onttrekken aan de heerschende crisis, die voor gevolg heeft dat het ledental niet aangroeit in de mate die men van een nuttig en ijverig organisme als het onze zou kunnen verwachten. De Bond zal echter niet versagen, maar kalm en zeker zijn propaganda voortzetten.

Daarna krijgt de penningmeester, de H. P. Luyckx, het woord om den kastoestand uiteen te zetten.

Hierna volgen de rekeningen voor 1933 en de begrooting voor 1934.

Rekening dienstjaar 1932.

ONTVANGSTEN.	UITGAVEN.
Overs. vorig jaar fr. 3275.94	Drukkosten O. V. Z
Toelag.: Staat 1000.—	en andere 3170.70
Provincie 2000.—	Propaganda 82.70
Stad — 3000.—	Bureelonkosten 411.80
Bijdragen leden en beschermleden 2059.50	
Verkochte nummers 474.50	
Advertentie 120.—	
Leening 200.—	In kas op 1-1-1933 5464.74
<u>Totaal fr. 9129.94</u>	<u>Totaal fr. 9129.94</u>

Begrooting voor 1934.

ONTVANGSTEN.	UITGAVEN.
Vermoedelijk overschot	Drukkosten O. V. Z.
1933 2.500.—	en andere 3000.—
Toelag.: Staat 1000.—	Voordrachten en
Provincie 500.—	propaganda 750.—
Stad — 1.500.—	Dienst d. opzoekingen 750.—
Bijdragen leden 2.000.—	Bureelonkosten 750.—
	Museum 750.—
<u>fr. 6.000.—</u>	<u>fr. 6000.—</u>

Verslag van den Conservator.

Dames en Heeren,

Mijn doel is niet U een beschrijving van het Museum voor Folklore voor te houden. Een museum moet niet beschreven worden. Een museum moet bezocht worden.

Sedert November 1932 onderging het Museum merkbare verbeteringen. Vestigen wij eerst en vooral de aandacht op de inrichting van de apotheek, welke de bewondering van al de bezoekers gaande maakt. De begijnenkamer, onafscheidelijk van de Vlaamsche Folklore, draagt eveneens aller

goedkeuring weg. Van het Museum van Oudheden werd de verzameling sleden, auto's en fietsen naar ons Museum overgebracht.

Al deze veranderingen, al deze verbeteringen, konden verwezenlijkt worden dank zij de groote sympathie van een heele reeks personen, die het Museum bijzonder genegen zijn. Ik noem in de eerste plaats den naam van den Heer Rabau, gewezen apotheker te Gent, welke spontaan zijn prachtige verzameling apothek-potten aan de Stad ten geschenke gaf. Ik zeg met opzet aan de Stad ; want de gift was niet speciaal voor het Folklore-Museum bestemd. Dank zij de tusschenkomst van den Heer Nowé, conservator van de Geschied- en Oudheidkundige instellingen der stad Gent, kon onze apothek opgericht worden, daar waar wij die thans kunnen bewonderen.

Ik dank eveneens den Heer Taelman voor de belangrijke verzameling tuinbeeldjes, welke hij aan het Museum schonk. En wat te zeggen vsn den Heer J. De Raedt, die zeker dag en nacht nadenkt over wat hij voor het Museum zou kunnen bijbrengen. Een bijzonder woord van erkentelijkheid aan den Heer Dierieckx, die in de stad en in de voorgeborchten en omstreken ieder voorwerp opzoekt, dat eenig volkskundig belang heeft.

Nogmaals moet ik den Heer Nowé bedanken voor zijn onvermoeibare tusschenkomst bij de Commissie van het Museum van Oudheden, daar waar het gold het werkhuis van J. De Kegel, laatsten tinnenpotgieter van Gent, naar het Folklore-Museum over te brengen. Thans is dit een voldongen feit en voor het einde dezer maand wordt deze nieuwe instelling toegankelijk voor het publiek.

Wat de propaganda aangaat, deze wordt ijverig voortgezet en de Commissie van het Museum maakt van elke gelegenheid gebruik om het Museum, niet alleen in België, maar tevens in het buitenland te doen kennen. Nu reeds zijn wij verzekerd dat voor het jaar 1934 ons Museum naast zijn oudere broeders, zal vermeld worden in de " Guide

Michelin „ en de “ Guide bleu „. Voor de andere landen zijn wij in vergevorderde briefwisseling.

Teneinde het Museum aan onze stadsgenooten beter te doen kennen, werden in het lokaal zelf opvoeringen van poppenspelen op touw gezet. Indien wij enkel zeggen dat het een succes werd, blijven wij ver beneden de waarheid.

Het Landjuweel voor Poppenspelen, ingericht gedurende de Gemeentefeesten werd een triomf. De zeven vertooningen werden bijgewoond door circa driehonderd toeschouwers en telkens waren wij verplicht volk te weigeren.

Het doel dat wij ons hadden gesteld met de inrichting voor het Museum is bereikt. Dit wordt bewezen door de algemeene belangstelling, welke het Museum te beurt valt. Van November 1932 tot November 1933 kwamen in het Museum 4348 bezoekers, zonder de scholen en de maatschappijen te vermelden.

Doch dit alles kan enkel als een begin beschouwd worden. Wij moeten steeds verder, en hooger, en beter. Ik houd er aan hier aan de Commissie van het Museum de verzekering te geven, dat ik steeds zal te vinden zijn op de plaats waar zij mij noodig acht.

Punt 3 van de dagorde behelst de vervanging van de h. h. Prof. Dr. P. De Keyser, J. De Raedt, P. Luyckx, Dr. G. Thiry en Ad. Woedstad. Daar deze beheerders herkiesbaar zijn en geen andere kandidaten regelmatig werden voorgedragen, worden ze bij handgeklap herkozen.

Als slot vergastte de Heer C. Tréfois de aanwezigen op een voordracht met lichtbeelden over ; “ Folkloristische beschouwingen over den Draak van het Belfort „.

Hiermede werd de vergadering gesloten te 12.30 uur.

Over de Folklore van de Voornamen.

De macht van de traditie, waaraan wij, folkloristen, gelooven, heeft in onzen Bond, die nog niet zeer oud is, nochtans een nieuwe overlevering doen ontstaan. Misschien is het, van een anderen kant gezien, een oude overlevering. Wij bedoelen: de openingsrede van den Voorzitter op de Algemeene Vergadering. Het is de gewoonte in een openingsrede een lans te breken voor een nieuwe opvatting, een nieuwe wetenschap. Welnu, al is de wetenschap, waarover wij het zullen hebben, niet zeer nieuw, ze biedt toch voor ons de eigenaardigheid, dat ze in ons land, ook bij de folkloristen, maar betrekkelijk weinig beoefend wordt. Ze is nochtans de beoefening wel waard, daar zij, als de volksletterkunde, als de vertellingen en liederen, als de spreekwoorden en raadsels, een tipje oplicht van het waas, dat de ziel van een volksgemeenschap omsluiert. Laten wij U niet langer den naam onthouden van deze wetenschap, het is de "Naamkunde".

De Naamkunde is de wetenschap die zich bezighoudt met de beteekenis en de afkomst der namen.

Namen onderscheiden zich niet van andere woorden dan dat ze eng verbonden zijn met levende of denkbeeldige wezens: personen, dieren, planten, geesten. Het zijn eigenamen, namen die eigen zijn aan een individueel wezen, wat niet belet dat zij, onder bepaalde omstandigheden, die we nader zullen bespreken, tot soortnamen kunnen worden. Eén man, één woord! Vroeger gold ook één man, één naam. In de oudste tijden heeft een persoon slechts één eigenaam. Komt het voor dat hij verschillende namen heeft, dan is daar een bijgeloovige reden mee gemeoid.

God is de ongenoemde. Wanneer Mozes het bevel van God krijgt, de Israëlieten uit Egypte te voeren, dan zegt Mozes (2. Mozes 3, 13-15): "Wanneer ik bij de Israëlieten kom en hen zeg: de God uwer Vaders heeft mij gezonden, en zij zouden mij vragen: Hoe heet hij? wat moet ik hen antwoorden? God antwoordt hierop: "Jahwe, ik ben wie ik ben", dat is mijn naam voor eeuwige tijden en mijn benaming van geslacht tot geslacht".

De naam is eng met het wezen verbonden. Wie den naam kent, krijgt macht over het wezen. Om die reden moet de eigenlijke naam, de eigennaam verborgen blijven. Om die reden blijft de naam van de demonen aan de niet-ingewijden onbekend. Wanneer men tooveren wil, is het noodzakelijk den naam van den dienstbaren geest te kennen. Kent men den naam, zooals in het sprookje van " Rumpelstilzchen „, dan bezit men macht over den drager van dien naam ; vergeet men den naam van een boozen geest of van een kobold, dan kunnen de ergste ongelukken den vergeetachtige overkomen. Wil men verhooring van zijn wenschen of van zijn gebed, dan mag men geen der heilige namen van den Aangeroepene verzuimen. Vandaar het bijgeloof van de tallooze talismans, waarop de namen van God of van den Duivel volledig vermeld staan. Anderzijds zoekt men de booze geesten goedgunstig te stemmen door hen met schoone namen te benoemen. De Grieksche " Erinyen „, de verschrikkelijke wraakgodinnen, worden de " Eumeniden „, de goedgezinden, genoemd. Wenscht men onbekend te blijven, zoo neemt men een anderen naam, een pseudoniem of deknaam aan. Bij het intreden in een orde of in een klooster, legt men zijn wereldlijken naam af en draagt men voortaan een klooster-naam. In het laatste geval heeft de naam een bijzondere beteekenis : de nieuwe geestelijke stelt zich onder de hoede van een heiligen patroon. Vele ouders kiezen voor hun kinderen zinrijke namen, tenzij de namen traditioneel zijn in de familie. Aan de zinrijke namen hoeft men de namen van helden en groote mannen of vorsten te voegen, die in bepaalde tijden mode worden.

Het is velen niet bekend, dat het dragen van twee namen, een voornaam en een toenaam, of familienaam, betrekkelijk jong is. Vroeger meende men dat het dragen van een tweeden naam ontstaan was om verwarring te vermijden. Op den duur waren dezelfde namen in het tijdperk der eennamigheid legio en werd het noodzakelijk te onderscheiden tusschen een Jan, zoon van Jan, Janssen en diens zonen Pieter en Pauwel Janssen, tusschen een Jan van Ledeberg en een Jan van Gendbrugge, tusschen een Jan de Korte en een Jan

de Lange, tusschen een Jan de Smid en een Jan de Timmerman. Thans is men tot de konklusie gekomen dat het dragen van een familienaam een mode is geweest, die minder uit praktische overwegingen dan uit modezucht, standsetikette en familietrots is voortgekomen.

De eerste dragers van familienamen in onze gewesten tijdens de Middeleeuwen waren de edellieden, de ridders. In de 13^e eeuw hebben de poorters van onze machtige gemeenten die gewoonte overgenomen. Wat eenvoudig toenaam was, dikwijls spotnaam, werd toen familienaam.

Langen tijd nochtans bleef het de gewoonte in onze Middeleeuwsche registers en naamlijsten de namen van de inwoners der stad, leden van de poorterie of van gilden en neringen alphabetisch volgens de voornamen te ordenen.

De klerken van onze Vlaamsche en Brabantsche gemeenten, de griffiers van de vereenigingen van gildebroeders en ambachtslieden, de kosters van de kerken en kapellen, ze rangschikten al de Jannen bijeen, de Wouters idem, de Hendriken, idem, idem.

In de 12^e eeuw waren schier al de voornamen, die later in tal van familienamen als vadersnamen voortleefden, Germaansche persoonsnamen.

Ook de namen van geestelijken maakten daarop geen uitzondering. Evenwel waren de geestelijken, namelijk de bisschoppen, de eersten om Bijbelsche namen te dragen, hetzij dat ze dien naam bij den doop van christelijke peters en meters gekregen hadden, hetzij dat ze hun heidenschen naam verchristelijkten.

Namen als Johannes, Petrus, Jacob vielen het eerst in den smaak.

We hebben eens willen nagaan, welke voornamen in het graafschap Vlaanderen de grootste verspreiding en dus populariteit genoten in den aanvang der 13^e eeuw.

Statistieken hieromtrent zijn natuurlijk betrekkelijk, daar de bronnen voor dergelijk onderzoek schaarsch zijn. Wij hebben ons vooral gesteund op lijsten van edellieden en burgers uit de voornaamste steden van het graafschap,

gepubliceerd door onzen Collega, Prof. G. Dept, in zijn werk over de Engelsche en Fransche invloeden in het graafschap Vlaanderen in den aanvang van de 13^e eeuw.

De namen van de edellieden zijn namen van Franschgezinden, de namen van de burgers integendeel van Engelschgezinden. De laatsten waren als gijzelaars van den Franschen koning Philips-August, den overwinnaar van Bouvines (1214), onder bewaking in Frankrijk. Aan deze omstandigheid overigens danken wij het opstellen van de naamlijst.

Onder de edellieden zijn er 10 % Johannes, 8 % Galterus (Walter of Wouter), Baldwinus (Boudewijn) en Gerardus, 5 % Gilebertus, Petrus en Guillelmus.

Voor de edellieden komen reeds twee christelijke namen in zwang : Johannes en Petrus.

Guillelmus, de eens zoo populaire naam onder de edellieden in de 12^e eeuw, doet reeds onder ten voordeele van Wouter, kenmerkend voor Vlaamsch-Vlaanderen, en voor Baldwinus, kenmerkend zooals we zullen zien, voor Fransch-Vlaanderen, door de Vlaamsche en Henegouwsche graven Boudewijn VIII (V in Henegouwen) (1191-1194) en Boudewijn IX (VI in Henegouwen) (1194-1202) zeer populair geworden in gansch het graafschap tijdens de 13^e eeuw.

Onder de burgers zijn er 12 % Guillelmus (Willem), 6 % Johannes, 5.7 % Baldwinus, 5 % Galterus, Gerardus en Henricus, 4.4 % Terricus (Diederik).

De laatste naam zal wel een groote populariteit hebben gehad in de 12^e eeuw (in onze lijst schijnt hij echter af te nemen) wegens den Vlaamschen graaf Diederik van den Elzas (1128-1168).

Guillelmus (Willem) is de meest populaire naam onder de burgers in de 13^e eeuw. Willem, "die Madoc maecte", de onsterfelijke dichter van onzen Reinaert de Vos, zal wel vele naamgenooten hebben geteld in zijn tijd.

Hoe valt die buitengewone populariteit van Willem in de 13^e eeuw te verklaren ?

We meenen door de expansie van den naam van den grooten hertog van Normandië, Willem den Veroveraar.

In de 12e eeuw gingen de ridders met die mode voor. De volgende anecdote zal het bewijzen : op een ridderfeest te Bayeux, in Normandië, in het jaar 1171, kwamen twee ridders, die denzelfden naam droegen, nl. Willem, op den inval al de Willem's in éézelfde zaal om den disch te vereenigen. Men telde er 117.

Is het vermetel te veronderstellen dat die riddermode oversloeg naar de burgerij en, door de nauwe betrekkingen tusschen Normandië, Engeland en Vlaanderen, ook in Vlaanderen werd nagevolgd ?

Een aanwijzing in die richting is het feit dat op onze lijst van poorters uit het graafschap Vlaanderen er 16 % Willem's uit Fransch-Vlaanderen (St.-Omer, Douai, Hesnin) en nog maar 10 % uit Vlaamsch-Vlaanderen (Gent, Brugge, Oudenburg, Oudenaarde, Ieper) afkomstig zijn.

De Jan-mode begint haar veroveringstocht : 10 % onder de ridders, 6 % onder de burgers. De later zoo typische naam voor de Gentenaars : Livinus (Lieven) komt nog niet voor.

De verhouding van Baldwinus in Fransch-Vlaanderen en in Vlaamsch-Vlaanderen, is van 10 % in het Fransch-sprekend, van 2 % in het Vlaamsch-sprekend gedeelte van het graafschap, maar we zijn nog maar tusschen 1204-1213. Wouter (Galterus) domineert echter in het Noorden (7.5 %), slechts 0.01 % komt hij voor in het Zuiden.

In de lijst van Gentsche gijzelaars zijn er twee Willem's tegen één Wouter. Slechts één christelijken naam treffen we in die lijst aan : Petrus.

De familienamen werden verfranscht opgeteekend, zoodat de Gentsche patriciër, die reeds een christelijken mode-naam draagt, een vasten familienaam, die een spotnaam is, schijnt te hebben. Hij heet Petrus le Gapre, d. i. Pieter de Gapere. Klinkt dat niet echt Gentsch ?

Wanneer eigennamen, voornamen, zeer populair worden, dan ontwikkelen ze zich vaak tot soortnamen. Zoo weten we, door de geschiedenis, dat 'n Lieven op het einde der Middeleeuwen een Gentenaar, en meer bepaald, een Gentsche wever is.

We hebben vroeger in de Gentsche pers eens een oproep verspreid tot het verzamelen van Gentsche voornamen met, zooals het in de taalkunde heet, " appellatieve „ betee-
kenis.

Het resultaat van onzen verzamelarbeid, wellicht nog niet heelemaal volledig, publiceeren we hieronder.

Alhoewel niet bijzonder vlelend voor het schoone geslacht, laten wij, beleefdheidshalve, de namen van de betere helft der menschheid voorgaan.

Er is een tijd geweest dat vrouwennamen zooals Anneke, Janneke, Kalleke (Katelijne uit Catharina), Trineke (Katrien uit Catharina) te onzent zeer verspreid waren.

In hun overgang tot soortnamen duiden ze 'n dom, onnoozel schepsel Gods aan. Onze Lieve-Heer moet immers zijn getal hebben !

'n Anneke, 'n tjanne, 'n tjanneke, 'n kalle, 'n kalleke, 'n trine zijn precies geen complimenten in den mond van een Gentenaar. En die zeggen wat ze meenen, klinkt het niet, zoo botst het !

Wilt ge weten wat 'n kalle moeie is ? Een " kalle moeie „ is een tante Kalle (Katelijne), 'n vrouwspersoon met een leelijk aangezicht, stijve gebaren en bovendien niet zeer schrande. De naam komt voort van een pop (wellicht ontleend aan het spelleken of poppenspel) met houten kop en een met zemelen gevuld lijf, zooals men er vroeger op de Klaaskenskramen (in mijn jeugd op de Oude Beestenmarkt, maar vroeger op de Veerleplaats) verkocht.

Babbelachtige vrouwen zijn Seuze-Maries (van seuzen = zaniken) en Cieska's ; Cieskes zijn opgedirkte meisjes.

Een bemoeizuchtige, ondachtige vrouw, 'n be- " moeial „, is 'n tante Wanne (Johanna). Een persoon van het vrouwelijk geslacht, maar ook soms van het mannelijk geslacht, die onnoodige en omslachtige bijzonderheden over een zaak mededeelt, " verkoopt tante Wannekes „.

Dat zuiverheid en netheid bij een vrouw zeer op prijs worden gesteld blijkt uit soortnamen als " 'n vuil(e) Marjan(ne) „, " 'n vuile Nelle „ (Cornelia).

Luiheid en dronkenschap worden bepaald aan de kaak gesteld in verachting-uitdrukkende namen als "Lamme Lut „ (Lutgardis), ook soms gezegd van een man, " 'n Dronken Lut „ (zatte kul), waar Lut herinnert aan lutten, d. i. onmatig drinken, zuipen, een analogie, die waarschijnlijk er toe heeft bijgedragen Lutgardis als gebruikelijken doopnaam te verdringen.

Uit Vlaamschgezinde oorzaken kwam de naam in de laatste jaren weer in gebruik, omdat de heilige Lutgardis een Vlaamsche heilige is.

'n Loete (uit Loe = Louise) is een stompzinnige vrouw, ('n zwelte), terwijl loetje een vleinaampje is geworden, zoowel voor een vrouw als voor een man.

'n "Profete Beze „ (Besse), naar de profetes Elisabeth, is in het Gentsch 'n welweetster, maar ook 'n welweter; maar het verkleinwoord : 'n Profete Bezeken wordt ook aan 'n preutsch, stil, ingetogen meisje gegeven. 'n " Kwade Bet „ integendeel, is de geliefkoosde Gentsche benaming voor 'n kwade vrouw.

Preutschheid en stijfheid ten andere worden door dichtelijke namen als 'n heilige Grisèlde (Grisildis) en 'n heite Klaore ('n houten Klàra) aangeduid.

Is deze laatste naam niet een herinnering aan den roman van Hendrik Conscience met den gelijknamigen titel : " Houten Clara „ ?

'n Dikke, vette vrouw, 'n beetje ouderwetsch uitgedost, ('n masjoefel), is 'n moeder Machochel (Machant, Michaëlla).

Is dat soms de Fransche Mère Michelle, een oude heks, waarvoor de kinderen bang zijn ?

'n Kwade Vrouw is 'n dulle Griet (Margareta). De naam is oud. De heilige Margareta wordt met een draak voorgesteld. Haar legende vertelt dat zij het beestje tam kreeg en den duivel op het kussen bond. Te Gent bleef de naam zeer populair, dank zij het Groot Kanon, dat zijn slaap van eeuwen slaapt bij de Vrijdagmarkt en dat algemeen " dulle Griet „ wordt genoemd.

'n Jonge juffrouw, die het " hoog op „ heeft, een ijdelruit, is 'n iefers Sebiele of Sabriale (Sibilla), een oude, Middeleeuwsche naam. 'n Ander juffrouw is " iefers Serfrutje „ voor 'n preutsch meisje, maar we zijn er niet achter gekomen welke voornaam onder Serfrutje steekt ?

En weet ge wat 'n " Sidonie „ is ?

Een beschilderd houten hoofd van een modepop, zooals ze vroeger (en thans opnieuw) in gebruik was in de uitstallingen van de modenaaiesters.

De mode van de dubbele voornamen, dagteekenend uit de 16^e eeuw, maar thans opnieuw in de mode, na van den adel tot de burgerij te zijn overgegaan in de 17^e en 18^e eeuwen, wordt bewaard in Gentsche soortnamen, zooals Mie Katrien, dom, onnoozel meisje, Tjanne-Marie, idem, Mie Katoen (Kato uit Katrein), lichtzinnig meisje, 'n vuile Marjanne (Marie-Anna), enz. Misschien ook Mie-Bello, 'n dikke vrouw (Belle was 'n geliefde naam in de 18^e eeuw) en Mie-Pandoer, voor " 'n vrouw die durft, „ al zal Pandoer hier wel hetzelfde beteekenen als gendarm.

Maar het wordt tijd dat de mannen thans op de " sellette „ worden geplaatst.

In de alphabetische volgorde komt Franciscus eerst aan de beurt, waarvan we in het Gentsch twee vleivormen kennen : Cies en Sus. 'n Cies is een gulle vent, 'n Cies-van-Gent is een man, die openhartig voor zijn meening uitkomt. 'n Sus is integendeel een duts, een sukkelaar.

De naïeve, argelooze man is 'n Frederik. Wanneer iemand door zijn eigen schuld bedrogen wordt, luidt het : " Zoo fopt men Frederik „ !

Jaakske is insgelijks de naam van 'n onnoozelaar : Jaakske met zijn fluitje !

'n Jan, die een " held „ is, " Jan den held „, " sterke Jan „, iemand die " van zijnen Jan maakt „, d. i. die van zijn neus maakt, veeleischend en trotsch is, ontpopt zich thuis onder de heerschappij van moeder de vrouw als 'n Jan de Wasscher, d. i. een pantoffelheld.

Jan de Wasscher is de populaire held van een bekend "Santje waole", „ Een bijvorm van Jan is Hans uit Johannes. Als verkleinvorm komt Hanneke voor. Zooals Kalle de naam is van de gaai, is Hanneke de naam van de ekster. 'n Hannekesnest is 'n slordige, vuile boel en het (h)anneke in een peer of appel zal wel verband houden met den voornaam Hanneke uit Johannes en niet met Anna (door de Gentenaars wordt de aanblazing voor vele woorden wegge laten). Het Vlaamsche Hanneke voor kindje in het algemeen, vindt dus zijn wedergade in de Hollandsche uitdrukking : "Hansje in den kelder", „ voor " met kinde bevrucht zijn „.

De dubbele voornaam Jan-Baptist, patroon van Gent, waarvan het tweede deel oorspronkelijk geen voornaam is, heeft in het Gentsch "Tiste", „ mondgemeen gemaakt.

'n "Tiste", „ waarschijnlijk door de bijgedachte aan den Franschen uitgang van -iste in een woord als "artiste", „ is een beunhaas, een stielbederver. Misschien heeft het met den voornaam niets te maken en komt het rechtstreeks uit "artiste", „ ?

"Tjeef", „ d. i. katholiek, en "tjap", „ en "tjappen", „ ('n goede tjap), d. i. sul, houden verband met den heiligen Jozef en dus met den veel-verspreiden voornaam Jozef en Jef. Judocus is thans een vrij zeldzame naam en toch spreken de Gentenaars van "dokske", „ d. i. iemand die van niets weet, die veinst. Van "Dokske", „ of ook wel van "Bertje", „ gebaren is hetzelfde als van "krommen Naas", „ (Nikolaas) gebaren, d. i. voorgeven van niets te weten. 'n Valschaard, 'n geniepigerd, is te Gent 'n Jus (Joos = Judocus) Dek !

De "Jan", „ heeft als konkurrent 'n "Charel", „ allebei onverbidelijke vijanden van de dwazeriken en goedszakken, zooals de Lamme Goedzakken en Lamme Lievens.

Lamme (Lambrecht) vinden we terug in Lammeke Smeerbuik voor 'n fijnproever. Raadselachtig lijken mij 'n Leo voor 'n luitaard en 'n Gust voor een kinderlooze (iemand die in den "ossenboek", „ staat ingeschreven).

Pier is bijzonder goed vertegenwoordigd in het Gentsch. We teekenden aan : Pier Patijn in de uitdrukking : "spreken of zingen gelijk Pier Patijn zijnen veugel", „ d. i. stom

blijven, geen gebenedijd woord uitspreken ; Pier Contrarie, iemand die altijd het tegenovergestelde van zijn omgeving verdedigt ; 'n Pier jan klaas, d. i. een onzelfstandige vent, de naam van een door touwtjes beweegbare houten of kartonnen pop ; 'n pierlala, d. i. een oude man, die na een ziekte, opnieuw gezond wordt naar den bekenden Pierlala uit het liedje, die verrijst ofschoon hij reeds in de kist ligt " met bei zijn billekens bloot „.

Verder is daar nog Pietje Snot, d. i. een bemoeial, en Piero, d. i. een lichtzinnige vent, een held uit het Gentsche Spelleken. Pietje Snot schijnt de naam van een geducht en berucht moordenaar te zijn geweest, die op het schavot stierf en bezongen werd door onze Vlaamsche liedjeszangers op markten en kermissen. Piero is natuurlijk de Fransche Pierrot. De mode van de dubbele voornamen leeft voort in Pierlewie (Pierre-Louis) blijktens het Gentsch gezegde : " 't Is gelijk bij Pirlawie en zijn wijf „, d. i. in dat huisgezin doet ieder naar zijn zin, gaat elk zijns weegs. 'n Charlewie (Charles-Louis) is 'n tjappe, 'n Pieteko (Pieter-Jacob) is een lievelingsnaampje, ook voor kleine huisdieren, o. a. vogels.

'n Ko is in het Gentsch een druppel jenever en 'n Martiko (Marten:Jacob) een aap.

We vermoeden dat tjure, d. i. uilskuiken, en troele, d. i. gezonde vent, insgelijks verdoezelde voornamen zijn : tjure van Arthur en troele van Raoul of Roel.

Behalve " Pirlawie en zijn wijf „ (een variante van Pirlawie is Pirrewit) hebben we in het Gentsch nog een paar typische " paartjes „ : Jelle en Mietje, d. i. een schuchter, verliefd jong paar, en Mante en Kalle, d. i. een stijf, onbeholpen, oud paar.

Het jonge paartje is zonder twijfel een herinnering aan de Gentsche Idylle van den volksschrijver Karel Broeckaert : " Jellen en Mietje of eene Gentsche Vrijage „. (1815).

Ten slotte is iemand die graatmager is " zoo mager als Geertje (Gerard) „. Geertje is de Gentsche naam van Pietje de Dood.